

PELKKÄ ITSETUTKISKELU EI OLE TAITEELLISTA TUTKIMUSTA

Taiteellinen tutkimus on omanlaisensa tieteen ja taiteen tekemisen ala. Koska Koneen Säätiö on tukenut taiteellista tutkimusta 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen lopulta alkaen, olemme joutuneet säännöllisesti pohtimaan käsitteen alaa ja sisältöä.

Käsitteen merkitys on tarkentunut viime vuosikymmenen aikana, mutta taiteellisen tutkimuksen voi edelleen [sanoa olevan](#) sekä taiteen että tieteen tekemistä ja samalla vuorovaikutusta muiden taiteilijoiden ja yleisöjen kanssa.

Moni taiteilija tekee taidetta ajankohtaisista aiheista, jotka liittyvät ympäristökriisiin tai yhteiskunnan haasteisiin, ja sanoo tutkivansa näitä taiteellaan. Tämä työ on kuitenkin syytä erottaa taiteellisesta tutkimuksesta, jos työhön ei liity tutkimuksellista, teoreettista viitekehystä. Käytännössä taiteellinen tutkimus tavallisesti edellyttää yliopistollista tutkimusympäristöä.

Jos taiteilija kirjoittaa omasta tekemisestään, vaikka reflektoidenkin, mutta ilman teoreettista otetta, työtä ei kannata kutsua taiteelliseksi tutkimukseksi, koska se lisää käsitteiden sekavuutta ja voi pilata taiteellisen tutkimuksen maineen. Syksyllä 2023 herätti keskustelua elokuvaohjaaja **Lauri Törhösen** Lapin yliopistoon väitöskirjaksi tarjoama tyyliltään lähinnä esseistiikkaa muistuttava teos, jota tiedekunnassa ei lopulta hyväksytty.

Kulttuurintutkimuksen seura [lausui](#) asiasta viisaasti 10.11.2023: ”Koska tarkastetusta työstä lisäksi puuttuu taiteellinen osuus ja koska siinä suoraan kiistetään autoetnografisen metodin hyödyntäminen, pidämme huolestuttava-

KALLE KORHONEN

on Koneen Säätiön tiede- ja taiderahoituksen johtaja ja *Tieteessä tapahtuu* -lehden toimitusneuvoston jäsen 2023–2025.

na sitä, että työn ilmeiset puutteet on pyritty selittämään taiteellisella tutkimuksella tai autoetnografisella metodilla”. Kaikki itsetutkiskelu ei siis ole autoetnografista tutkimusta, eikä kaikki taiteilijan tekemä kirjoittaminen ole taiteellista tutkimusta.

Rajat yhtäältä taiteellisen tutkimuksen ja ihmistieteellisen taiteen tutkimuksen ja toisaalta taiteellisen tutkimuksen ja taiteen tekemisen välillä eivät ole kiveen hakattuja. Toiset taiteelliset tutkijat ratkaisevat, mikä lasketaan taiteellisen tutkimuksen piiriin. Tässä vertaisarvioinnissa oleellista on nimenomaan se, että taiteen tekemiseen kytkeytyy tutkimuksellinen viitekehys.

Mitä tutkimuksellinen viitekehys sitten tarkoittaa? Yhtä viitekehystä ei ole, vaan on monia mahdollisuuksia. Taiteellisen tutkimuksen väitöskirjoista esimerkiksi **Tuula Närhisen** *Kuvatiede ja luonnontaide: tutkielma luonnonilmiöiden kuvallisuudesta* (2016) tutkii luonnonilmiöitä visuaalisena kokemuksena sekä itsessään kuvien tekijöinä. Närhinen käyttää pohdintojensa teoreettisena taustana luonnonhistoriaa, tieteentutkimusta ja tieteenfilosofiaa. **Gloria Lauterbachin** *The Open Seam* (2022) soveltaa filosofien **Martin Buberin** ja **Rosi Braidottin** ajattelua taiteilijan oman ja **Laila Pullisen** kuvanveistotaiteen tutkimukseen.

Nämä ovat vain esimerkkejä. Monia muitakin erinomaisia taiteellisen tutkimuksen väitöskirjoja on viime vuosina valmistunut.

Myös filologiseen tutkijan työhön saattaa kuulua käännösten tekemistä kaunokirjallisista teksteistä. Käännösten laadulla on tällöin merkitystä, mutta työtä ei nimitetä taiteel-

Rajat yhtäältä taiteellisen tutkimuksen ja ihmistieteellisen taiteen tutkimuksen ja toisaalta taiteellisen tutkimuksen ja taiteen tekemisen välillä eivät ole kiveen hakattuja.

liseksi tutkimukseksi. Muutenkaan sanataiteella ei Suomessa vielä ole asemaa taiteellisen tutkimuksen piirissä, toisin kuin esittävien taiteiden, visuaalisten taiteiden tai musiikin taiteellisella tutkimuksella. Tilanne on ehkä muuttumassa, kun taiteellisen kirjoittamisen ohjelmia on perustettu useampaan yliopistoon. Taiteellisen tutkimuksen kenttä on siis kiinnostavasti kasvamassa.